

Whistleblowing-ilmoituskanavan käyttöönotto

Yhteistyötoimikunta 13.12.2023 § 38
842/00.01.01.01.00/2023

Valmistelija

Hallintojohtaja

Tausta

Laki Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta (1171/2022) tuli voimaan 1.1.2023. Kysymys on EU:n ilmoittajansuojeludirektiivin (2019/1397) eli ns. Whistleblower-direktiivin täytäntöönpanosta. Lainsäädännön tarkoituksena on varmistaa, että henkilö, joka työnsä yhteydessä havaitsee tai epäilee yleisen edun vastaista toimintaa erikseen määritellyillä EU:n tai kansallisen oikeuden aloilla, voi ilmoittaa asiasta turvallisesti.

Lain mukaan säännöllisesti vähintään 50 työntekijää työllistävillä yksityisen ja julkisen (valtio ja kunnat) sektorin organisaatioilla on velvollisuus perustaa sisäinen ilmoituskanava, jolla työ- ja virkasuhteessa voivat ilmoittaa havaitsemastaan väärinkäytöksestä turvallisesti ja siten, että ilmoittajan henkilöllisyys on suojattu.

Organisaatiossa työ- tai virkasuhteessa työskenteleville henkilöille on annettava mahdollisuus tehdä ilmoitus sisäisen ilmoituskanavan kautta. Organisaatio voi sallia myös muille henkilöille ilmoittamisen sisäisen ilmoituskanavan kautta. Se, annetaanko muille kuin organisaatioon työ- tai virkasuhteessa oleville kyseinen mahdollisuus, on siten organisaation harkinnassa.

Ilmoittajansuojelu ja sen yleiset edellytykset

Ilmoittajansuojelu kieltää vastatoimet ilmoittajaa kohtaan. Työnantaja ei voi esimerkiksi heikentää ilmoittajan palvelussuhteen ehtoja, päättää ilmoittajan palvelussuhdetta tai lomauttaa ilmoittajaa ilmoituksen johdosta.

Ilmoittajan suojelulle on kolme yleistä edellytystä:

- Ilmoittajalla on ilmoittamishetkellä perusteltu syy uskoa, että rikkomista koskeva tieto pitää paikkansa.
- Rikkomista koskeva tieto kuuluu ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan.
- Ilmoittaja ilmoittaa työnsä yhteydessä havaitusta väärinkäytöksestä.

Millaisista väärinkäytöksistä ilmoituksen voi tehdä?

Ilmoituskanava tarjoaa mahdollisuuden ilmoittaa epäilyistä väärinkäytöksistä kuten sopimattomasta menettelystä tai vilpillisestä, epäasianmukaisesta, epärehellisestä, laittomasta tai piittaamattomasta toiminnasta. Whistleblowing-ilmoituksiin ei tarvita todisteita epäilyksille, mutta kaikki ilmoitukset on tehtävä hyvässä uskossa.

Ilmoituksia voidaan tehdä Euroopan unionin tai kansallisen oikeuden rikkomisista, jotka

- ovat rangaistavia
- voivat johtaa seuraamusmaksuun tai

- voivat vakavasti vaarantaa yleisen edun toteutumista.

Ilmoituksia voidaan tehdä mm. seuraavilla aloilla:

- julkiset hankinnat
- rahanpesu
- liikenneturvallisuus
- ympäristönsuojelu
- elintarviketurvallisuus
- yksityisyyden ja henkilötietojen suoja
- verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuus.

Mitkä asiat eivät kuulu ilmoittajansuojan piiriin?

Whistleblowing-ilmoituskanava ei ole tarkoitettu kaupungin henkilöstöasioiden käsittelyyn. Työ- ja virkasuhteita koskevan lainsäädännön ja virka- ja työehtosopimusten asiat eivät ole ilmoittajansuojelulain piirissä. Kaikissa henkilöstöasioita koskevissa asioissa (esim. epäasiallinen toiminta ja työturvallisuutta koskevat ilmoitukset) tulee käyttää tavanomaisia muita kaupungin henkilöstölle tarkoitettuja ilmoittamisen ja käsittelyn käytäntöjä ja kanavia.

Vaikka ilmoittajansuoja koskee myös epäilyitä väärinkäytöksistä, ilmoittajansuojaa ei saa käyttää vahingoittamistarkoituksessa tehdyissä ilmoituksissa. Ilmoittaja voi joutua vahingonkorvausvastuuseen, mikäli vilpillisellä mielellä tehdystä ilmoituksesta aiheutuu haittaa ilmoituksen kohteelle tai organisaatiolle. Ilmoittajan vahingonkorvausvastuu rajautuu kuitenkin aina vain tahalliseen menettelyyn, jossa ilmoittaja on vahingoittamistarkoituksessa ilmoittanut tai julkistanut perättömiä tai harhaanjohtavia tietoja.

Mikäli ei ole varma, liittykö väärinkäytösepäily kaupungin organisaation toimintaa, ilmoituksen voi tehdä Oikeuskanslerinviraston keskitettyyn ilmoituskanavaan.

Ilmoituskanavan toteutus Lieksan kaupungin organisaatiossa

Laissa ei säädetä ilmoituskanavalle teknisiä vaatimuksia. Sisäiseen ilmoituskanavaan on voitava ilmoittaa kirjallisesti tai suullisesti. Organisaatio voi itse päättää, otetaanko ilmoituskanavaan nimettömiä ilmoituksia.

Lieksan kaupungille on pyydetty Meiltä ilmoitusten keskitettyä käsittelyä varten sähköpostiosoite, mihin ilmoituksen voi tehdä. Ilmoituksia käsittelevät siihen erikseen nimetyt, asiasta riippumattomat henkilöt, joilla on vaitiolovelvollisuus ja velvollisuus kaupungin edustajina suojella ilmoittajaa.

Luottamuksellisen ilmoituksen voivat tehdä Lieksan kaupunkiorganisaation nykyiset työntekijät ja viranhaltijat sekä henkilöt, joilla on käytössä lieksa.fi- tai edu.lieksa.fi -sähköposti. Nimettömien ilmoitusten tekeminen ei ole mahdollista. Ilmoitukset otetaan käsittelyyn seitsemän päivän kuluessa niiden jättämisestä, ja ne ratkaistaan kolmen kuukauden kuluessa.

Whistleblowing-ilmoituskanavan käytöstä tullaan tekemään ohje henkilöstölle ja ilmoituskanava otetaan käyttöön 1.1.2024.

Päätösehdotus

Yhteistyötoimikunta

- käy keskustelun Whistleblowing-ilmoituskanavan käyttöönotosta ja
- merkitsee asian tiedoksi.

Päätös

Yhteistyötoimikunta

- kävi keskustelun Whistleblowing-ilmoituskanavan käyttöönotosta ja
- merkitsi asian tiedoksi.

Lisätietoja

Hallintojohtaja Sari Leinonen, p. 040 1044 005,
sähköposti sari.leinonen(at)lieksa.fi